

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**  
з дисципліни «Збройні конфлікти та політика безпеки в країнах  
Азії та Африки»

**рівень вищої освіти :** другий (магістерський)

**галузь знань:** 29 «Міжнародні відносини»

**спеціальність:** 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та  
регіональні студії»

**освітня програма :** «Міжнародні відносини та регіональні студії:  
сходознавство»

**спеціалізація**

**вид дисципліни :** обов'язкова

**факультет** міжнародних економічних відносин та туристичного  
бізнесу

**Укладач:**

Лиман Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор, професор  
кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В. Н. Каразіна

## 2. Навчальний контент:

### *Розділ 1. Теоретичні основи та проблема врегулювання міжнародних конфліктів.*

#### *Тема 1. Вступ. Теорія, сутність, типологія конфліктів*

Проблема конфлікту в міжнародних відносинах. Суб'єкти міжнародного конфлікту. Відносини між учасниками і суб'єктами міжнародного конфлікту. Причини, типологія і функції конфлікту в міжнародних відносинах. Класифікації конфліктів. Функції міжнародного конфлікту. Структура і процес розвитку міжнародних конфліктів. Непрямі сторони конфлікту. Основні фази міжнародно конфлікту.. Еволюція наукових уявлень про конфлікти від давнини до кінця XX ст. Сучасна наука про конфлікти й проблеми їх врегулювання. Центри вивчення міжнародних конфліктів. Політична конфліктологія як навчальна дисципліна в провідних країнах світу та в Україні.

#### *Тема 2. Історичні форми збройних конфліктів в Азії та Африці від Давнини й Середньовіччя до закінчення Холодної війни.*

Особливості війн та конфліктів у Давнину. Перші воєнні походи. Перші міждержавні договори та військові союзи на Стародавньому Сході. Особливості війн на Середньовічному Сході. Арабські завоювання. Вплив ісламу на теорію та практику середньовічних воєн. Значення релігійно- цивілізаційного фактору у середньовічних конфліктах. Специфіка збройних зіткнень в країнах Азії та Африки Раннього Нового часу. Колоніальні захоплення європейських держав та їхні конфлікти на Сході через колоніальні протиріччя. Конфлікти та війни в Азії й Африці доби Вестфальської та Віденської систем міжнародних відносин. Загострення колоніальних протиріч на початку XX ст. Країни Азії та Африки у Першій світовій війні. Створення та крах Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин. Масштаби світових війн. Зброя масового знищення. Поняття «геноцид», «військовий злочин», «військовий злочинець», «злочини проти людства». Японський милітаризм та початок японської агресії в Азії. Країни Азії та Африки у Другій світовій війні. Крах колоніальної системи. Особливості збройних конфліктів та війн в умовах біполярного свту. Військові конфлікти у колишніх колоніях та втручання наддержав. Особливості регіональних конфліктів в Азії та Африці доби «Холодної війни». Крах біполярної структури світу.

#### *Тема 3. Специфіка сучасних збройних конфліктів в країнах Азії та Африки*

Головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин. Специфіка нових регіональних конфліктів. Посилення етнічного та конфесійного факторів у сучасних конфліктах. Пошук національної ідентичності через релігію. Ісламський фундаменталізм. Гібридні й асиметричні види сучасних конфліктів. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність в країнах Азії та Африки. Право націй на самовизначення і принцип територіальної цілісності держав. Сучасні сепаратистські рухи в країнах Азії та Африки. Міграція і проблема адаптації мігрантів у сучасному суспільстві. Успіхи і провали політики мультикультуралізму. Проблема та основні тенденції розвитку міжнародного тероризму. Контроль над ядерними і звичайними озброєннями. Роль інформаційних воєн у військово-політичних конфліктах в Азії та Африці.

#### *Тема 4. Військова сила як фактор впливу та вирішення міжнародних проблем і конфліктів в країнах Азії та Африки*

Сучасні регулярні армії, приватні військові компанії, незаконні збройні формування. Основні види стрілецької зброї, які використовуються в сучасних конфліктах в Азії та Африці. Бронетанкова техніка сучасних армій та незаконних збройних формувань в Азії та Африці. Артилерія і зенітно-ракетні комплекси сучасних армій і

незаконних збройних формувань. Авіація сучасних армій і незаконних збройних формувань в Азії та Африці. Основні типи озброєнь ВМС провідних держав Азії та Африки та можливості їх використання в конфліктах. Ядерний потенціал країн Азії та Африки.

*Тема 5. Способи врегулювання конфліктів та спільна політика безпеки*

Міжнародне право і міжнародні конфлікти. Правові методи врегулювання конфліктів в Азії та Африці. Посередництво як засіб врегулювання сучасних конфліктів. Значення, структура та функції переговорного процесу. Сутність і значення миротворчості. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів. Військове врегулювання міжнародного конфлікту в Азії та Африці.

*Тема 6. Прогнозування як складова процесу управління конфліктами*

Внутрішні і зовнішні аспекти управління політичними конфліктами в Азії та Африці. Прогнозування як початкова фаза процесу управління конфліктами. Інститути прогнозування світового розвитку і міжнародних конфліктів. Футуристичні доктрини учених другої половини XX – початку XXI ст. відносно розвитку країн Азії та Африки. Методика прогнозування конфліктів. Приклади використання історико-порівняльного аналізу у методиці прогнозування потенціалу майбутніх міжнародних конфліктів.

**Розділ 2. Практика міжнародних конфліктів. Конфлікти в регіонах Азії та Африки**

*Тема 7. Сучасні конфлікти на Близькому і Середньому Сході та конфліктний потенціал регіону*

Міжнародний ісламський тероризм. Історичні корені і сучасний стан близькосхідного конфлікту. Революції в арабських країнах 2011 року. Зовнішньополітичні наслідки «Арабської весни». Громадянська війна в Ємені та втручання коаліційних сил арабських держав. Громадянська війна в Сирії та її вплив на сучасні міжнародні відносини. Ірак за часів режиму Саддама Хусейна та після його повалення. Проблема створення незалежного Курдистану. Конфлікт США та Ірану. Протистояння Ірану і Саудівської Аравії. Війна в Афганістані: історія і сучасний етап. Прогнози майбутніх конфліктів на Близькому і Середньому Сході.

*Тема 8. Сучасні конфлікти в Східній Азії та її конфліктний потенціал*

Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Китаю. Зростання глобальних геополітичних та економічних протиріч між США та КНР. Тайваньське питання й проблема об'єднання Китаю. Проблема Спратлі як багатосторонній конфлікт (Китай, Тайвань, В'єтнам, Філіппіни, Малайзія, Бруней). Територіальні суперечки Японії з Південною Кореєю і Росією. Рівень конфліктної небезпеки в політичних відносинах двох Кореї. Прогнози майбутніх конфліктів в Азії та АТР.

*Тема 9. Сучасні конфлікти в Південній Азії та її конфліктний потенціал*

Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Індії. Діяльність сепаратистських та ісламістських організацій на території Пакистану. Індійсько-пакистанські конфлікти (до 2019 р.). Індійсько-пакистанський конфлікт 2019 р. Фактор ядерного статусу Індії та Пакистану у протистоянні двох держав. Проблема створення Тамільської держави і громадянська війна в Шрі-Ланці. Причини, хід та наслідки громадянської війни у Непалі 1996-2006 рр.

*Тема 10. Конфлікти в регіоні Центральної Азії та Закавказзя*

Специфіка конфліктів в регіоні Центральної Азії та Закавказзя (ЦАЗ). Історія і сучасний стан етноконфесійного конфлікту в Нагірному Карабасі. Грузино-абхазський і

грузино-осетинський конфлікти. Міжнаціональні конфлікти в Казахстані та політика керівництва країни щодо їх подолання. Діяльність терористичних організацій в сучасному Узбекистані. Громадянська війна в Таджикистані 1992-1997 рр. та її наслідки. Міжетнічні конфлікти в Киргизстані. Приховані конфлікти в Туркменістані. Прогнозування майбутніх конфліктів в регіоні Центральної Азії та Закавказзя.

#### *Тема 11. Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону*

Специфіка збройних конфліктів в Африці. Етноконфесійний конфлікт в Судані. Геноцид негроїдного населення. Конфлікт між Ефіопією і Еритреєю. Громадянська війна в Сомалі. Етноконфесійні конфлікти в Нігерії. Громадянські війни в Анголі та їх наслідки. Громадянські війни в Конго, Чаді, Ліберії та їх наслідки. Сучасні конфлікти в Південно-Африканській республіці. Геноцид в Руанді і Бурунді. Прогнози майбутніх конфліктів в Африці.

### **Рекомендована література**

#### **Методичне забезпечення**

Лиман С. І. Збройні конфлікти та політика безпеки в країнах Азії та Африки: навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство» / С. І. Лиман. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 40 с.

Лиман С. І. Сучасні конфлікти та їх прогнозування : навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» / С. І. Лиман. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 44 с.

### **Основна література**

1. Барышников Д. Н. Конфликты и мировая политика / Д. Н. Барышников. М.: АСТ, 2008. 384 с.
2. Блищенко В. И. Региональные конфликты и международное право (вторая половина XX - начало XXI века: Учебное пособие / В. И. Блищенко, М. М. Солнцева. М.: «Издательский дом "Городец"». 2005. 495 с.
3. Василенко И.А. Политические переговоры: учеб.пособие / И.А. Василенко. М.: Инфра-М, 2010. 396 с.
4. Видясова М. Ф. Политический ислам в странах Северной Африки / М. Ф. Видясова, В. В. Орлов. М.: Издательство МГУ, 2008. 512 с.
5. Восток/Запад: Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений. Уч. пособ. / Под ред. А.Д. Воскресенского. М.МГИМО; РОССПЭН, 2002. 528 с.
6. Егорин А. З. Арабский Восток в борьбе за обновление (Ливия, Египет, Сирия). Хроника событий, 2012-2013 гг. / А. З. Егорин. Казань: Изд-во Казанского ун-та, 2015. 352 с.
7. Емельянов А. Л. Постколониальная история Африки южнее Сахары : учеб. пособие / А. Л. Емельянов. М.: МГИМО-Университет, 2012. 492 с.
8. Звягельская И. Д. Специфика этнополитических конфликтов и подходы к их урегулированию: Учебное пособие / И. Д. Звягельская. М.: Навона, 2008. 160 с.
9. Золотарев О.А. Межэтнические и межконфессиональные конфликты. Этнополитические проблемы безопасности / О. А. Золотарев. М., 2000. 234 с.

10. История стран Азии и Африки после Второй мировой войны / ред. С. И. Лунев. М. : Юрайт, 2016. Ч. 1. 427 с.; Ч. 2. 255 с.
11. Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху / М. Калдор. М.: Изд-во Тнститута Гацдара, 2016. 416 с.
12. Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
13. Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: [Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в] / А.М. Козицький. Львів: Афіша, 2004. 430 с.
14. . Козырев. Г. Политическая конфликтология : учеб. пособие / Г. Козырев. М.: Издат. дом «Форум», 2012. 430 с.
15. Конфликты на Востоке: этнические и конфессиональные / Под ред. А.Д. Воскресенского. М.; Аспект пресс, 2008. 512 с.
16. Кулагин В. М. Современная международная безопасность / В. М. Кулагин. М.: КноРус, 2012. 432 с.
17. Ланцов. С. Политическая конфликтология : учеб. пособие / С. Ланцов. СПб: Питер, 2008. 319 с.
18. Ли В. Ф. Теория международного прогнозирования: Учеб. пособие Дипломатической академии МИД РФ / В. Ф. Ли. М.: Научная книга, 2002.
19. Мандрагеля В. А. Причины та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: Монографія / В. А. Мандрагеля. К.: ЄУ, 2003. 570 с.
20. Міжнародні системи і глобальний розвиток. Підручник / за ред.Л. В. Губерського, В. А. Манжолі. К., 2008. 606 с.
21. Никитин А.И. Международные конфликты: вмешательство, миротворчество, урегулирование: ученик / А.И. Никитин. М.: Аспект Пресс, 2017. 384 с.
22. Политическая конфликтология : учеб. пособие / под ред. С. Ланцова. СПб. : Питер, 2008. 319 с.
23. Проскуріна О.О. Політична конфліктологія / О.О. Проскуріна, О.І. Лади́га, Л.І. Лади́га. Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012. 359 с.

#### Додаткова література

1. Абашидзе А. Х. Региональная система защиты прав человека в Африке: история и современность / А. Х. Абашидзе, Л. М. Гойа Дансо // Юрист-международник. 2006. № 3. С. 25–42 ; № 4. С. 15–18.
2. Абашидзе А.Х. Мирное разрешение международных споров: современные проблемы / А.Х.Абашидзе, А. М. Солнцев, К. В. Агейченко. М.: Российский университет дружбы народов, 2011, 307 с.
3. Авдеев Ю. И. Терроризм как социально-политическое явление // Современный терроризм: состояние и перспективы / Ю. И. Авдеев. Под ред. Е. И. Степанова. М.: Эдиториал УРСС, 2000. 240 с.
4. Агаєв Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / Н. А. Агаєв, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова. К. : Молода нація, 2005. 110 с.
5. Азия и Африка в современной мировой политике. М.: ИМЭМО РАН, 2012. 203 с.
6. Алимов Р. Шанхайская организация сотрудничества: глобальный профиль в международных отношениях / Р. Алимов. М.: Весь Мир, 2018. 400 с.
7. Арабо-израильские войны. Арабский взгляд. М.: Яуза, Эксмо, 2008. 480 с.
8. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон. К.: Юніверс, 2000. 450 с.
9. Багирова А. Ирак на рубеже тысячелетия: от "Бури" к "Свободе" / А. Багирова. М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2013. 172 с.
10. Бакланов А. Г. Ближний Восток: «дорожная карта» региональной безопасности / А. Г. Бакланов. М.: ИБВ, 2006. 136 с.

11. Балдйнюк О. В. Гуманітарна діяльність ООН у контексті врегулювання збройних конфліктів (1990-2000 рр.): Автореф. дис... канд. політ, наук / О. В. Балдйнюк. К. : Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; Інститут міжнародних відносин, 2000. 18 с.
12. Барановский Е.Г. Методы анализа международных конфликтов / Е. Г. Барановский, Н. Н. Владиславлева. М. : Научная книга, 2002. 240 с.
13. Батюк В. И. История международных отношений / В. И. Батюк. М. : Юрайт, 2016. 482 с.
14. Беловолов Ю. Г. История дипломатии : учебное пособие / Ю. Г. Беловолов. Донецк : ДонНУ, 2008. 231 с.
15. Белокреницкий В.Я. Пакистан-Индия : конфронтационная стабильность? / В.Я. Белокреницкий // Международные процессы. 2006. (май-август). Т. 4. №2 (11).
16. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З. Бжезінський. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
17. Бибикина О. Наступление исламского экстремизма / О. Бибикина // Азия и Африка сегодня. 2000. № 2. С. 15–23.
18. Ближний Восток: проблемы региональной безопасности. М.: ИИИиБВ, 2000. 208 с.
19. Богатуров А. Д. Экономика и политика в современных международных конфликтах / А. Д. Богатуров. М: Издательство ЛКИ, 2008. 336 с.
20. Богуславский, А. Африканский союз и ливийский кризис: кто услышал голос Африки? / А. Богуславский // Международная жизнь. 2011. № 11. С. 44–54.
21. Брандедж Д. Крестовые походы. Священные войны Средневековья / Д. Брандедж. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2011. 320 с.
22. Бройнинг Г. Руководство по ведению переговоров / Г. Бройнинг. М.: Инфра, 1996. 112 с.
23. Будагьянц М. Виклики «Арабської весни»: соціально-психологічний та соціально-політичний аналіз / М. Будагьянц, Л. Осьодло // Наук. вісн. Львів. держ. у-ту внутр. справ. 2014. № 1. С. 48–57.
24. Василенко И. А. Международные переговоры: Учебник. Москва: Юрайт, 2013. 486 с.
25. Ващенко І. В. Характерні ознаки етнічного конфлікту / І. В. Ващенко // Вісник ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія, №11, 2003. С. 131-142.
26. Ващенко І. В. Роль етнічної самосвідомості в етнічних конфліктах / І. В. Ващенко, Ж. Л. Саакова // Наука і освіта: наук. – практ. журнал. №1, 2004. С. 89- 102.
27. Военная сила в международных отношениях: учебное пособие / В.И. Анненков [и др.]; под ред. В.И. Анненкова. М.: Кнорус, 2011. 493 с.
28. Волков А. Б. Религиозный фундаментализм в Израиле и палестинская проблема / А. Б. Волков. М.: МОНФ: ИБВ РАН. 1999. 160 с.
29. Воротнюк М.О. Особливості міжнародних конфліктів пост-біполярного періоду / М. О. Воротнюк // Стратегічна панорама. 2009. № 4. С. 41–44.
30. Гаджиев К.С. "Большая игра" на Кавказе. Вчера, сегодня, завтра : Монография / К.С. Гаджиев. М. : Международные отношения, 2010. 344 с.
31. Гапич А. Э. Технологии цветных революций: Монография / А.Э. Гапич, Д.А. Лушников. - 2-е изд. М.: ИЦ РИОР: НИЦ ИНФРА-М, 2014. 126 с.
32. «Гибридные войны» в хаотизирующемся мире XXI века /Под ред. П.А.Цыганкова. М.: Изд-во Моск. ун-та, 2015. 384 с.
33. Глобалізація і безпека розвитку : кол. моногр. / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; за ред. О. Г. Білоруса. К., 2001. 773 с.
34. Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

35. Глобальна та національна безпека: словник-довідник / уклад.: Г.П.Ситник, О.І.Пошедін, М.М.Шевченко, С.П.Завгородня, М.Г.Орел; за заг. ред. Г.П.Ситника. К.: НАДУ, 2016. 140 с.
36. Глобальные конфликты нового и новейшего времени. Учебное пособие / Под ред. проф. Н.В. Паниной. М.: МИЭМ, 2005. 117 с
37. Глухова А. В. Политические конфликты: основания, типология, динамика (теоретико-методологический анализ) / А. В. Глухова. М.: Эдиториал УРСС, 2000. 280 с.
38. Голиков В. Д. Посредничество: системно-междисциплинарный анализ: Монография / В. Д. Голиков, С. В. Абдуллина. М.: ИНФРА-М, 2012. 152 с.
39. Горбулін В. Гібридна реальність нового світоустрою: необхідність іншого політичного бачення / В. Горбулін // Україна дипломатична: Науковий щорічник. 2017. Вип. XVIII. С. 560-571.
40. Демченко А. В. Палестина в условиях Арабской весны / А. В. Демченко // Системный мониторинг глобальных и региональных рисков: Арабский мир после Арабской весны / Под ред. Коротаева А. В., Исаева Л. М., Шишкиной А. Р. М., 2013. С. 274–295.
41. Дериглазова Л. В. Ассиметричный конфликт: уравнение со многими неизвестными / Л. В. Дериглазова. Томск: Изд-во Томского университета, 2009. Изд-во том. ун-та, 2009. 284 с.
42. Ди Нольфо Э. История международных отношений. (1918-1999) / Э. Ди Нольфо. М.: Логос, 2003. 1306 с.
43. Еременко В.В. Терроризм и наркобизнес как глобальные угрозы человечеству: социально-философский анализ / В. В. Еременко. М.: Граница, 2007. 164 с.
44. Ємельянов В. П. Терористичний акт: загальне поняття, відмежування від суміжних злочинів та шляхи вдосконалення складу злочину / В. П. Ємельянов // Вісник Асоціації кримінального права України. 2015. № 1 (4). С. 233–244.
45. Жирохов М.А. Семени распада: войны и конфликты на территории бывшего СССР. СПб: БХВ-Петербург, 2012. 688 с.
46. Забеліна І. О. Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз / І. О. Забеліна // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. Одеса, 2013. Вип. 49.
47. Заемский В. Ф. Теория и практика миротворческой деятельности ООН / В. Ф. Заемский. М.: МГИМО, 2008. 220 с.
48. Звягельская И. Д. Этно-политические конфликты в современном мире / / И. Д. Звягельская // Этнорасы и конфессии на Востоке: конфликты и взаимодействие / Отв. ред. А. Д. Воскресенский. М.: Московский государственный институт международных отношений (Университет) МИД РФ, 2005. 576 с.
49. Звягельская И. Д. Религиозный фактор в палестино-израильском конфликте / И. Д. Звягельская // Религия и конфликт. М., 2007.
50. Звягельская И. Д. Ближневосточный клинч : Конфликты на Ближнем Востоке и политика России / И. Д. Звягельская. М.: Аспект Пресс, 2014. 204 с.
51. Здравомыслов А.Г. Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве. 2-е изд. / А. Г. Здравомыслов. М.: Аспект Пресс, 1999. 286 с.
52. Золян С. Т. Описание регионального конфликта как методологическая проблема / С. Т. Золян // Полис: политические исследования. 1994. № 2.
53. Идентичность и конфликт в постсоветских государствах: Сб. статей / Под ред. М. Б. Олкотт, В. Тишкова и А. Малащенко. М.: Моск. Центр Карнеги, 1997. 488 с.
54. История международных отношений: Учеб. пособ. / Колл. авт.; под ред. Г. В. Каменской, О. А. Колобова, Э. Г. Соловьева. М.: Логос, 2007. 712 с.
55. История международных отношений : учебник и практикум для академического бакалавриата / Н. А. Власов [и др.] ; под редакцией Н. А. Власова. М. : Издательство Юрайт, 2016. 316 с.

56. История международных отношений в документах и воспоминаниях современников : Хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петерб. гос. ун-та. Вып. 1: Конец XV в. - 1918 г. / [Сост. С.В. Лобачев, А.Ю. Павлов]. 2003. 359 с.; Вып. 2: 1919-1939 гг. / [сост. Н. С. Ниязов, А. А. Малыгина]. 2008. 319,
57. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
58. Кавтарадзе С. Д. Этнополитические конфликты на постсоветском пространстве / С. Д. Кавтарадзе. М.: Экзамен. 2005. 224 с.
59. Капітоненко М.Г. Системний підхід в дослідженні міжнародного конфлікту / М. Г. Капітоненко // Дослідження світової політики. К.: ІСЕМВ НАНУ, 2002. Вип. 20. С. 186-194.
60. Капітоненко М.Г. Традиційні міждержавні та внутрішні конфлікти в постбіполярній системі міжнародних відносин / М. Г. Капітоненко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 36, част. 2. К.: ІМВ, 2002. С. 37-43.
61. Карпович О.Г. Современные концепции управления международными конфликтами / О. Г. Карпович. М.: Юрист Москва : Юрист, 2011. 487 с.
62. Коваленко Б.В. Политическая конфликтология: учеб. пособие / Б.В. Коваленко, А.И. Пирогов. М.: Ижица, 2002. 400 с.
63. Козлітін В. Д. Друга світова війна, 1939-1945 рр. : Навч. посіб. / В.Д. Козлітін. Х. : РА, 2001. 335 с.
64. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. [для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України] / Г. І. Луцишин ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.
65. Конфликты в современном мире / Под ред. М. М. Лебедевой. М.: Моск. обществ. науч. фонд, 2001. 156 с
66. Кон-Шербок Д. Палестино-израильский конфликт: Две точки зрения / Д. Кон-Шербок, Д. Эль-Алами. М.: Изд.-торговый дом «Гранд», Фаир-пресс, 2002. 316 с.
67. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика / О. А. Коппель., О. С. Пархомчук. К.: ФАДА ЛТД, 2001. 224 с.
68. Корибко. Э. Гибридные войны: не прямой адаптивный подход к смене режимов / Э. Корибко. М.: Российский ун-т дружбы народов, 2015. 127 с .
69. Косач Г. Г. Политический ислам в палестинском контексте: движение ХАМАС // Исламизм и экстремизм на Ближнем Востоке (сборник статей). М., 2001. С. 113–124.
70. Косолапов Н. Конфликты постсоветского пространства: политические реалии // Международная экономика и международные отношения. 1995. № 11.
71. Кревельд М.ван. Трансформация войны / М. ван Кревельд ; пер. с англ. [под ред. Ю. Кузнецова]. – 2-е изд., испр. М.: ИРИСЭН, 2015 318 с.
72. Кузнецов Д. В. Арабо-израильский конфликт: История и современность. Очерк событий. Документы и материалы / Д. В. Кузнецов. Благовещенск: Изд-во БГПУ, 2006. 289 с.
73. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
74. Лабинская И. Конфликты на Ближнем Востоке в XXI веке / И. Лабинская // Мировая экономика и международные отношения. 2013. № 10. С. 3-18.
75. Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов / М. М. Лебедева. М.: Аспект Пресс, 1999. 271 с.
76. Лебедева М. М. Межэтнические конфликты на рубеже веков: методологический аспект / М. М. Лебедева // Международная экономика и международные отношения. 2000. № 5. С. 31–39.

77. Лиман С. И. Арабское средневековье: история и культура (опыт исследования в украинских землях Российской империи в 1804 – первой половине 1880-х гг.) // Хазарский альманах. – К.; Х., 2007. – Т. 6. – С. 140–158.
78. Лиман С.И. Идеи в латах: Запад или Восток? Средневековье в оценках медиевистов Украины (1804 - первая половина 1880-х гг.) / С.И. Лиман. Х.: ХГАК, 2009. 688 с.
79. Лиман С. И. Паломничества не с посохом, а с копьем: история крестовых походов в оценках В. К. Надлера (1840 – 1894) // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Караїзна. – 2019. – Серія «Історія». – Вип. 55. – С.11-20.
80. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Тимор і його команда : діяльність провідних акторів та міжнародних організацій щодо конфлікту в Тимор-Лешті // Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії : досвід модернізації та перспективи взаємодії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 71-74.
81. Локальные войны и вооруженные конфликты конца XX – начала XXI века: информационно–аналитический обзор/П.В. Иванишин [и др.]. Мн.: УО «Военная академия Республики Беларусь», 2008.
82. Луньов В. В. Злочинність у міжнаціональних конфліктах / В. В. Луньов. // Соціологічні дослідження. 2007. № 6
83. Малащенко А. Исламская альтернатива и исламистский проект. М. : Изд-во «Весь Мир», 2006. 221 с.
84. Малышева Д.Б. Конфликты в развивающемся мире, России и Содружестве Независимых Государств: религиозный и этнический аспекты / Д. Б. Малышева. М.:ИМЭМОРАН, 1997.122 с.
85. Малышева Д.Б. Центральноазиатский узел мировой политики / Д. Б. Малышева. М., ИМЭМО РАН, 2010,100 с.
86. Манойло А.В. Технологии несилowego разрешения современных конфликтов / А. В. Манойло. Под ред. А.И. Петренко. М.: Горячая линия — Телеком, 2008. 392 с
87. Манцев А. А. Этнополитические конфликты: природа, типология и пути урегулирования // Социально-политический журнал.1996. № 4.
88. Марсден П. Талибан: Война и религия в Афганистане / П. Марсден: [пер. с нем.]. М.: Городец, 2002. 320 с.
89. Марущак М. Й. Історія дипломатичних відносин у XX сторіччі / М. Й. Марущак. Вінниця : Нова Кн., 2008. 365 с.
90. Международные отношения в Центральной Азии. События и документы / А.Д. Богатуров, А. С. Дундич, В. Г. Коргун и др. М.: Аспект пресс, 2011. 549 с.
91. Международные отношения: теории, конфликты, движения, организации: учеб. пособие для студентов вузов / П. А. Цыганков и др.; под ред. П. А. Цыганкова. - 3-е изд., перераб. и доп. М. : Альфа-М : ИНФРА-М, 2013. 335 с.
92. Международный опыт разрешения этнических конфликтов / Под общ. ред. Б. Коппитерс, Э. Ремакль, А. Зверев. М.: Весь мир, 1997. 304 с.
93. Митяев В. Карабахский конфликт в контексте международных отношений // Армения: проблемы независимого развития. М., 1998. С. 34-45.
94. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): Підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 2001. 622 с.
95. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
96. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О. С. Кучика. К.: Знання, 2005. 498 с.
97. Мішин О. Миротворча діяльність Африканського союзу / О. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 98, ч. 1. С. 3–5.

98. Мішин О. В. Особливості формування та функціонування безпекових механізмів Африканського союзу / О. В. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 95, ч. 1. С. 13–17.
99. Москаленко В. Пакистан и Индия: две страны один конфликт // Азия и Африка. 2001. № 1.
100. Муфак Зияд Тамир. Роль ООН у мирному розв'язанні спорів і конфліктів / З. Т. Муфак // Право України. 2003. №1.
101. Наумкин В. Кризис на Ближнем Востоке: внешнее вмешательство и разгул экстремизма / В. Наумкин // Валдайские записки. 2014, № 3
102. Никитин А.И. Миротворческие операции в СНГ / А. И. Никитин и др. М.: МОНФ, 1998. 76 с.
103. Никитин АИ. Миротворческие операции: концепция и практика. М. М.: МОНФ, 2000. 188 с.
104. Никитин А.И. Конфликты, терроризм, миротворчество / А. И. Никитин. М.: Навона, 2009. 232 с.
105. Никитина Ю. ОДКБ и ШОС: модели регионализма в сфере безопасности / Ю.А. Никитина. М.: Навона, 2009. 200 с.
106. Николаенко В. Организация Договора о коллективной безопасности / В. Николаенко. М.: Научная книга, 2004. 224 с.
107. Олимпиев А. Ю. Международные проблемы Ближнего Востока 1960-е - 2013 / А. Ю. Олимпиев, А. М. Хазанов. М. : Юнити-Дана, 2013. 351 с.
108. Орлова Т. В. Сучасна політична історія країн світу: навч. посіб. для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ / Т. В. Орлова. К., 2013. 677 с.
109. Отару Е.П. Міждержавні конфлікти в Африці на південь від Сахари в середині 70-х - на початку 90-х років (типологія і шляхи врегулювання): Автореф. дис... канд. політ. наук / Е. П. Отару. Інститут міжнародних відносин. К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1999. 19 с.
110. Рожкова Л В Международные конфликты в XXI веке: учеб.- метод пособие / Л В Рожкова О В Сальникова Пенза Изд-во ПГУ 2015. 120 с
111. Павловська Т.В. Політичні переговори як спосіб розв'язання політичних конфліктів / Т. В. Павловська // Вісник Київського національного університету. Філософія, політологія. 2007. № 87-88 . С. 70-73.
112. Панарин А. С. Стратегическая нестабильность в XXI веке / А. С. Панарин. М.: Эксмо; Алгоритм, 2004. 636 с.
113. Перепелица Г. М. Военно-політичний конфлікт: методологія дослідження та врегулювання : Автореф. дис... д-ра політ, наук / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. К., 1996. 38с.
114. Печенюк І. С. Сутність і витоки міжнародного тероризму / І. С. Печенюк, М. М. Шевченко // Воєнна історія. 2004. 46. С. 39–53.
115. Поляков К. И. Арабский Восток и Россия: проблема исламского фундаментализма / К. И. Поляков. М.: Едиториал УРСС, 2003. 157 с.
116. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.
117. Пряхин В.Ф. Региональные конфликты на постсоветском пространстве: (Абхазия, Южная Осетия, Нагорный Карабах, Приднестровье, Таджикистан) / В. Ф. Пряхин . М.: ООО «Издательство ГНОМ и Д». 2002. 312 с.
118. Рассел Д. Международные коалиционные силы в Ираке / Джесси Рассел. М.: VSD, 2012. 651 с
119. Радецький В. Г. Класифікація сучасних воєнних конфліктів і види миротворчої діяльності / В. Г. Радецький // Вісник Київського міжнародного університету. 2009. Вип.9. С. 87–104.

120. Ражбадинов М. З. Анатомия египетской революции – 2011: Египет накануне и после политического кризиса в январе-феврале 2011 г. / М. З. Ражбадинов. М. : Институт востоковедения РАН, 2013. 424 с.
121. Савин Л. Новые способы ведения войны: Америка строит империю / Л. Савин, М.: Питер, Серия «Новая политика», 2016. 350 с.
122. Сарабьев А. В. Ситуация в Ливане: системность конфликта и бессистемность решений/ А. В. Сарабьев // Ближний Восток и современность. Вып. 34. М., 2008. С. 267–290.
123. Сетов Р. А. Конфликт и кризис: категориальные комплексы в теории международных отношений / Р. А. Сетов // Введение в теорию международных отношений: Учеб. пособие / Отв. ред. А. С. Маныкин. М.: Изд\_во МГУ, 2001. С. 178–214.
124. Смирнов А.И. Израиль в огне джихада / В.П. Смирнов. М.: Изд. дом «Вече», 2004. 416 с.
125. Смолянский В. Г. Национальные конфликты в СССР и СНГ (1985–1992 гг.). / В. Г. Смолянский. Улан-Удэ: БНЦ СО РАН, 1996, 186 с.
126. Станкевич І.П. Політичний конфлікт та технологія його запобігання / І. П. Станкевич // Вісник Київського національного університету. Філософія, політологія. 2007. № 84-86. С. 103-105.
127. Стасюк С. В. Особливості регулювання сучасних збройних конфліктів: проблеми та перспективи / С. В. Стасюк. // Юридична наука. 2011. № 1 (1). С. 206–210.
128. Стасюк С. Регулювання сучасних збройних конфліктів міжнародними гуманітарними засобами / С. Стасюк // Віче. 2010. № 24. С. 20–24.
129. Степанова Е. А. Интернационализация локально-региональных конфликтов / Е. А. Степанова // Международная жизнь. 2000. № 11. С. 83 – 94.
130. Степанова Е. А. ИГИЛ и транснациональный исламистский терроризм / Е. А. Степанова // Пути к миру и безопасности. 2014. № 2 (47). С. 13–27.
131. Сушенцов А.А. Малые войны США : политическая стратегия США в конфликтах в Афганистане и Ираке в 2000-2010-х годах / А. А. Сушенцов. М. : Аспект Пресс, 2014. 271 с.
132. Торкунов А. В. Корейский полуостров: метаморфозы послевоенной истории / А.В. Торкунов, В. И. В. Ф. Ли. М.: ОЛМА Медиа Групп, 2008. 541 с.
133. Травина Е. М. Этнокультурные и этноконфессиональные конфликты в современном мире / Е. М. Травина. СПб. Издательство СПбГУ, 2007. 256 с.
134. Триведи Р. Нетрадиционные угрозы безопасности в Центральной Азии с точки зрения сравнительной региональной перспективы // Сравнительная политика. 2011. № 4(6). С. 109-123.
135. Уткин А. Первая мировая война / А. Уткин. М.: Культурная революция, 2013. 560 с.
136. Уткин А.И. Вторая мировая война / А.И. Уткин. М.: Эксмо, 2003. 960 с.
137. Федоров Ю. Е. Военный фактор в современных международных отношениях / Ю. Е. Федоров // Современные международные отношения / Под ред. А. В. Торкунова. М., 2000. С. 121–162.
138. Уэсли К. Как победить в современной войне / К. Уэсли. М.: Альпина : Альпина Паблишер, 2004. 233 с.
139. Федорченко А. В. Феномен «Исламского государства» / А. В. Федорченко, А. В. Крылов // Вестник МГИМО (Университета). 2015. № 2 (41). С. 174–183.
140. Фельдман Д. М. Политология конфликта / Д. М. Фельдман. М.: Стратегия, 1998. 199 с.
141. Фельдман Д. М. Международный конфликт : между правом и целесообразностью / Д. М. Фельдман // Вестник МГИМО-Университета. 2009. №6.
142. Фененко А. В. Современная международная безопасность : ядерный фактор / А. В. Фененко. Отв. ред. В. А. Весёлов. М.: Аспект Пресс, 2013. 573 с.

143. Фененко.А. В. Современная история международных отношений 1991 - 2015 / А. В. Фененко. М. : Аспект Пресс, 2015. 384 с.
144. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон. М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. 603 с.
145. Хейстингс М. Первая мировая война. Катастрофа 1914 года / М. Хейстингс. М.: Альпина Паблишер, 2017. 604 с.
146. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918):Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.
147. Хобсбаум Э. Нации и национализм после 1780 года / Э. Хобсбаум. Перевод с англ. А.А. Васильева. Санкт-Петербург: Алетейя, 1998. 119 с.
148. Хохлов И. О некоторых подходах к объяснению феномена терроризма / И. Хохлов // Мировая экономика и международные отношения. 2015. №5.
149. Худайкулова А. В. Гуманитарное вмешательство как новый вид современной миротворческой практики / А. В. Худайкулова // Современные проблемы мировой политики: Безопасность, конфликты и их анализ /Под ред. М. М. Лебедевой. М., 2002. С. 7–47.
150. Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945рр.: Навч. посіб. / Г. М. Цветков. К.: Либідь, 1997. 232 с
151. Цыганов Ю. Тайвань в структуре региональной безопасности Восточной Азии / Ю. Цыганов. М. : Academia, 1999. 152 с.
152. Черновецкий В.М. Запад и Восток: столкновение цивилизаций / В.М. Черновецкий. Ростов н/Д: Феникс, 2007. 331 с.
153. Черноудова М. С. Понятие конфликта в международном праве / М. С. Черноудова // Московский журнал международного права. 2005. № 2 (58). С. 77–92.
154. Чікін О. А. Ескалація розвитку збройних конфліктів / О. А. Чікін, О. О. Чікін // Персонал. – 2006. – № 9. – С. 48–51.
155. Чичулин Н.А. Вооруженные конфликты и основные способы их социального разрешения / Н.А. Чичулин. М.: РУДН, 2005. 140 с.
156. Шульц Э. Управление социальным протестом как технология и содержание «арабской весны» / Э. Шульц // Международные процессы. 2015. Т. 13. №1.
157. Шукшин В.С. Войны нового поколения: гибридная война – миф или реальность? / Шукшин В. С., Суворов В. Л. М.: У Никитских ворот, 2017. 319 с.
158. Эко У. Полный назад! «Горячие войны» и популизм в СМИ. М.: ЭКСМО, 2007. 592 с.
159. Этносы и конфессии на Востоке: конфликты и взаимодействие / Под ред. А. Д. Воскресенского, А. В. Торкунова. М.: МГИМО. 2005.576 с.
160. Яковлев А. И. Религиозный фактор в мировой политике в эпоху глобализации: от секуляризации к фундаментализму // Вестник Московского университета. 2013. № 4. С. 12.
161. Яхно Т.П. Конфліктологія та теорія переговорів. Навч.посіб. / Т.П. Яхно, І.О. Куревіна. К.: Центр учбової літератури, 2012. 168 с.
162. Fuller G. E. The Future of Political Islam. New York/Houndmills: Palgrave MacMillan, 2004.
163. Central Asian Security. The New International Context / Ed. by R. Allison and L. Jonson. London: Royal Institute of International Affairs; Washington: Brookings Institution, 2001. 279 p.
164. Guelke A. Politics in Deeply Divided Societies. Cambridge: Polity Press, 2012; 3184 p.
165. Galtung J. Peace by Peaceful Means. Peace and Conflict: Development and Civilization. L., 1996. 280 p.
166. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p.

167. Holsti K.J. Peace and War. New York: Cambridge University Press, 1991. 379 p.
168. Horowitz D. Ethnic Groups in Conflict, Updated Edition With a New Preface. University of California Press. 2000. University of California Press; 2nd edition . 711 p.
169. Nye J.Jr., Welch D. A. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.). London: Pearson, 2013. 384 p
170. Sunstein C. Legal Reasoning and Political Conflict. Oxford - Oxford University Press; 1996. 272 c.

## **10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення**

- 1.Абашидзе А.Х., Солнцев А.М., Агейченко К.В. Мирное разрешение международных споров: современные проблемы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.bibliorossica.com/book.html?search\\_query=10311&ln=ru](http://www.bibliorossica.com/book.html?search_query=10311&ln=ru)
2. Богатуров А. Д. Экономика и политика в современных международных конфликтах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/206422/>
3. Гапич А. Э. Технологии цветных революций [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://znaniium.com/bookread.php?book=460730>
4. Забеліна І. О. Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/564>
5. Карпович, О. Г. Глобальные проблемы и международные отношения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://znaniium.com/bookread.php?book=490883>
6. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти і їх вплив на сучасний політичний розвиток // Центр дослідження регіональних проблем "Євразія". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geocities.com/CapitolHill/Senate/8092/8pesym1.html>
7. Феллер В. Арабская нефть – сценарий кризиса 2001–2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.caspian.ru](http://www.caspian.ru).
8. Фененко А. В. Современная международная безопасность : ядерный фактор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rucont.ru/file.ashx?guid=8b07947c-e22f-4cf7-92ee-460a5165b077>
9. Oksenberg Rorty A. The Moral Duty of Promoting Political Conflict / Philosophy of education. - 1995. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ed.uiuc.edu/EPs/PES-yearbook/95\\_docs/rorty.html](http://www.ed.uiuc.edu/EPs/PES-yearbook/95_docs/rorty.html)

## **2. Плани практичних (семінарських) занять, самостійної роботи** **Семінарське заняття 1. Вступ. Теорія, сутність, типологія конфліктів.**

План семінару / Питання для обговорення

1. Сутність, суб'єкти і предмет міжнародних конфліктів.
2. Причини, типологія і функції конфлікту в міжнародних відносинах.
3. Структура і процес розвитку міжнародних конфліктів.
4. Еволюція наукових уявлень про міжнародні конфлікти від Давнини до сучасності.

## **Семінарське заняття 2 (3). Специфіка сучасних конфліктів в країнах Азії та Африки**

План семінару / Питання для обговорення

1. Головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин.

2. Специфіка нових регіональних конфліктів. Посилення етнічного та конфесійного факторів у сучасних конфліктах.
3. Пошук національної ідентичності через релігію. Ісламський фундаменталізм.
4. Гібридні й асиметричні види сучасних конфліктів.
5. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність в країнах Азії та Африки.
6. Право націй на самовизначення і принцип територіальної цілісності держав. Сепаратистські рухи в країнах Азії та Африки.
7. Міграція і проблема адаптації мігрантів в сучасному суспільстві. Успіхи і провали політики мультикультуралізму.
8. Проблема та основні тенденції розвитку міжнародного тероризму.
9. Контроль над ядерними і звичайними озброєннями.
10. Роль інформаційних воєн у військово-політичних конфліктах в Азії та Африці.

***Семінарське заняття 3 (5). Способи врегулювання конфліктів та спільна політика безпеки в країнах Азії та Африки***

План семінару / Питання для обговорення

1. Міжнародне право і міжнародні конфлікти. Правові методи врегулювання конфліктів в Азії та Африці.
2. Посередництво як засіб врегулювання сучасних конфліктів
3. Значення, структура та функції переговорного процесу.
4. Сутність і значення миротворчості.
5. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів.
6. Військове врегулювання міжнародного конфлікту в Азії та Африці.

***Семінарське заняття 4 (10). Конфлікти в регіоні Центральної Азії та Закавказзя***

План семінару / Питання для обговорення

1. Специфіка конфліктів в регіоні Центральної Азії та Закавказзя (ЦАЗ)
2. Історія і сучасний стан етноконфесійного конфлікту в Нагірному Карабасі.
3. Грузино-абхазський і грузино-осетинський конфлікти.
4. Міжнаціональні конфлікти в Казахстані та політика керівництва країни щодо їх подолання.
5. Діяльність терористичних організацій в сучасному Узбекистані.
6. Громадянська війна в Таджикистані 1992-1997 рр. та її наслідки.
7. Міжетнічні конфлікти в Киргизстані.
8. Приховані конфлікти в Туркменистані.
9. Прогнозування майбутніх конфліктів в регіоні Центральної Азії та Закавказзя.

***Семінарське заняття 5 (12). Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону***

План семінару / Питання для обговорення

1. Специфіка збройних конфліктів в Африці.
2. Етноконфесійний конфлікт в Судані.
3. Конфлікт між Ефіопією і Еритреєю. Громадянська війна в Сомалі.
4. Етноконфесійні конфлікти в Нігерії.

5. Громадянські війни в Анголі, Конго, Ліберії та їх наслідки.
6. Сучасні конфлікти в Південно-Африканській республіці.
7. Геноцид у Руанді і Бурунді.
8. Прогнози майбутніх конфліктів в Африці.

### **Завдання для самостійної роботи**

#### **Тема 1. Вступ. Теорія, сутність, типологія конфліктів**

##### ***Питання до теми самостійної роботи:***

1. Визначте основні елементи навчальної дисципліни, яка вивчає сучасні міжнародні конфлікти.
2. Визначте сутність, суб'єкти і предмет міжнародних конфліктів.
3. У чому полягають основні причини міжнародних конфліктів?
4. Визначте типологію і функції конфлікту в міжнародних відносинах.
5. Якими є структура і процес розвитку міжнародних конфліктів?
6. Визначте ключові особливості наукових уявлень про міжнародні конфлікти від Давнини до сучасності.
7. Проаналізуйте специфіку центрів вивчення міжнародних конфліктів у світі.

#### **Література:**

- Барышников Д. Н. Конфликты и мировая политика / Д. Н. Барышников. М. : АСТ, 2008. 384 с.
- Восток/Запад: Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений : учеб. пособие / под ред. А.Д. Воскресенского. М. : МГИМО; РОССПЭН, 2002. 528 с.
- Глухова А. В. Политические конфликты: основания, типология, динамика (теоретико-методологический анализ) / А. В. Глухова. М. : Эдиториал УРСС, 2000. 280 с.
- Звягельская И. Д. Специфика этнополитических конфликтов и подходы к их урегулированию : учеб. пособие / И. Д. Звягельская. М. : Навона, 2008. 160 с.
- Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К. : Либідь, 2009. 352 с.
- Коваленко Б. В. Политическая конфликтология : учеб. пособие / Б. В. Коваленко, А. И. Пирогов. М. : Ижица, 2002. 400 с.
- Козырев. Г. Политическая конфликтология : учеб. пособие / Г. Козырев. М. : Издат. дом «Форум», 2012. 430 с.
- Конфликты на Востоке: этнические и конфессиональные / Под ред. А. Д. Воскресенского. М. : Аспект пресс, 2008. 512 с.
- Кулматов К. Н. Региональные аспекты международных отношений / К. Н. Кулматов, А. В. Митрофанова. М. : Восток-Запад, 2010. 536 с.
- Ланцов. С. Политическая конфликтология : учеб. пособие / С. Ланцов. СПб. : Питер, 2008. 319 с.
- Ли В. Ф. Теория международного прогнозирования: Учеб. пособие Дипломатической академии МИД РФ / В. Ф. Ли. М. : Научная книга, 2002.
- Мандрагеля В. А. Причини та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз / В. А. Мандрагеля. К. : ЄУ, 2003. 570 с.
- Міжнародні системи і глобальний розвиток : підручник / за ред.Л. В. Губерського, В. А. Манжоли. К., 2008. 606 с.
- Никитин А. И. Международные конфликты: вмешательство, миротворчество, урегулирование : ученик / А. И. Никитин. М. : Аспект Пресс, 2017. 384 с.
- Политическая конфликтология : учеб.пособие / под ред. С. Ланцова. СПб. : Питер, 2008. 319 с.

Проскуріна О. О. Політична конфліктологія / О. О. Проскуріна, О. І. Лади́га, Л. І. Лади́га. Луганськ : ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2012. 359 с.

## **Тема 2. Історичні форми конфліктів в Азії та Африці від Давнини та Середньовіччя до закінчення «Холодної війни».**

### ***Питання до теми самостійної роботи:***

1. Чи існувала під час конфліктів у Давнину практика нейтралізації простору?
2. Який міжнародний договір прийнято вважати першою історично документованою міжнародною угодою?
3. Зробіть порівняльний аналіз особливостей організації військової справи в Стародавній Ассирії та в Стародавньому Китаї.
4. У чому полягають основні особливості воєн на середньовічному Сході?
5. Розширити лекційний матеріал інформацією про головні конфлікти Османської імперії та Ірану у Середні віки і Модернову добу
6. Яким чином колоніальні захоплення європейських держав впливали на конфліктогенність в країнах Сходу?
7. Проаналізуйте участь країни Азії та Африки в перших війнах за перерозподіл світу.
8. Визначте сутність японського мілітаризму.
9. Схарактеризуйте особливості регіональних конфліктів в Азії та Африці доби «Холодної війни»

### **Література:**

- Беловолов Ю. Г. История дипломатии : учебное пособие / Ю. Г. Беловолов. Донецк : ДонНУ, 2008. 231 с.
- Брандедж Д. Крестовые походы. Священные войны Средневековья / Д. Брандедж. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2011. 320 с.
- Жирохов М.А. Семь распадов: войны и конфликты на территории бывшего СССР. СПб: БХВ-Петербург, 2012. 688 с.
- История стран Азии и Африки после Второй мировой войны / ред. С. И. Лунев. М. : Юрайт, 2016. Ч. 1. 427 с.; Ч. 2. 255 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Козлітін В. Д. Друга світова війна, 1939-1945 рр. : Навч. посіб. / В.Д. Козлітін. Х. : РА, 2001. 335 с.
- Кузнецов Д. В. Арабо-израильский конфликт: История и современность. Очерк событий. Документы и материалы / Д. В. Кузнецов. Благовещенск: Изд-во БГПУ, 2006. 289 с.
- Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
- Уткин А. Первая мировая война / А. Уткин. М.: Культурная революция, 2013. 560 с.
- Уткин А.И. Вторая мировая война / А.И. Уткин. М.: Эксмо, 2003. 960 с.
- Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.

## **Тема 3. Специфіка сучасних збройних конфліктів в країнах Азії та Африки.**

### ***Питання до теми самостійної роботи:***

1. У чому полягають основні головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин?
2. Визначте причини зростання ролі країн Азії та Африки наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

3. Чи можна вважати специфікою нових регіональних конфліктів посилення етнічного та конфесійного факторів в сучасних конфліктах?
4. Якими є головні ознаки ісламського фундаменталізму та якою мірою він впливає на сучасні конфлікти?
5. Схарактеризуйте гібридні та ассимітричні види сучасних конфліктів в країнах Азії та Африки.
6. Чи впливає криза американського лідерства на конфліктогенність в країнах Азії та Африки?
7. У чому полягають головні труднощі та протиріччя політики мультикультуралізму?
8. Схарактеризуйте роль інформаційних воєн у військово-політичних конфліктах в країнах Азії та Африки.

### Література:

- Агаєв Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / Н. А. Агаєв, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова. К. : Молода нація, 2005. 110 с.
- Библикова О. Наступление исламского экстремизма / О. Библикова // Азия и Африка сегодня. 2000. № 2. С. 15–23.
- Богатуров А. Д. Экономика и политика в современных международных конфликтах / А. Д. Богатуров. М. : Издательство ЛКИ, 2008. 336 с.
- Валецкий О. Новая стратегия США и НАТО в войнах в Югославии, Ираке, Афганистане и ее влияние на развитие зарубежных систем вооружения и боеприпасов: моногр. / О. Валецкий. М. : Арктика 4Д, 2008. 360 с.
- Ващенко І. В. Характерні ознаки етнічного конфлікту / І. В. Ващенко // Вісник ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія. 2003. №11. С. 131–142.
- Воротнюк М. О. Особливості міжнародних конфліктів пост-біполярного періоду / М. О. Воротнюк // Стратегічна панорама. 2009. № 4. С. 41–44.
- Гапич А. Э. Технологии цветных революций / А. Э. Гапич, Д. А. Лушников. 2-е изд. М. : ИЦ РИОР: НИЦ ИНФРА–М, 2014. 126 с.
- «Гибридные войны» в хаотизирующемся мире XXI века / под ред. П.А.Цыганкова. М. : Изд-во Моск. ун-та, 2015. 384 с.
- Глобалізація і безпека розвитку : кол. моногр. / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; за ред. О. Г. Білоруса. К., 2001. 773 с.
- Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.
- Горбулін В. Гібридна реальність нового світоустрою: необхідність іншого політичного бачення / В. Горбулін // Україна дипломатична: Науковий щорічник. 2017. Вип. XVIII. С. 560–571.
- Дериглазова Л. В. Асимметричный конфликт: уравнение со многими неизвестными / Л. В. Дериглазова. Томск : Изд-во Томского университета, 2009. 284 с.
- Еременко В. В. Терроризм и наркобизнес как глобальные угрозы человечеству: социально-философский анализ / В. В. Еременко. М. : Граница, 2007. 164 с.
- Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху / М. Калдор. М. : Изд-во Института Гандара, 2016. 416 с.
- Корыбко Э. Гибридные войны: непрямой адаптивный подход к смене режимов / Э. Корыбко. М. : Российский ун-т дружбы народов, 2015. 127 с.
- Малашенко А. Исламская альтернатива и исламистский проект. М. : Изд-во «Весь Мир», 2006. 221 с.
- Шукшин В.С. Войны нового поколения: гибридная война – миф или реальность? / Шукшин В. С., Суворов В. Л. М. : У Никитских ворот, 2017. 319 с.

#### **Тема 4. Військова сила як фактор впливу та вирішення міжнародних проблем і конфліктів**

##### ***Питання до теми самостійної роботи:***

1. Яку роль у сучасних конфліктах в країнах Азії та Африки відіграють приватні військові компанії?
2. Схарактеризуйте основні види стрілецької зброї, які використовуються в сучасних конфліктах в країнах Азії та Африки?
3. Якими є можливості бронетанкової техніки сучасних армій та незаконних збройних формувань?
4. Як використовуються у сучасних конфліктах реактивні системи залпового вогню «Град» та MLRS?
5. Доведіть, що саме бойова авіація відіграє головну роль у сучасних конфліктах.
6. Якими є можливості сучасних типів озброєнь ВМС?
7. Яким чином у сучасних конфліктах можуть бути використані авіаносці КНР та Індії?

##### **Література:**

- Барышников Д. Н. Конфликты и мировая политика / Д. Н. Барышников. М.: АСТ, 2008. 384 с.
- Военная сила в международных отношениях: учебное пособие / В.И. Анненков [и др.]; под ред. В.И. Анненкова. М.: Кнорус, 2011. 493 с.
- Ликсо В. Стрелковое оружие мира / В. Ликсо. М.: Харвест, 2015. 816 с.
- Мандрагеля В. А. Причины та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: Монографія / В. А. Мандрагеля. К.: ЄУ, 2003. 570 с.
- Новейшая энциклопедия вооружений: в 2 т. М.: Попурри, 2004. Т. 1. 456 с.; Т. 2. 368 с.
- Проказов Б. Танки мира / Б. Проказов, Н. Хмелевская. М.: АСТ, 2016. 159 с.
- Федоров Ю. Е. Военный фактор в современных международных отношениях / Ю. Е. Федоров // Современные международные отношения / Под ред. А. В. Торкунова. М., 2000. С. 121–162.
- Фененко А. В. Современная международная безопасность : ядерный фактор / А. В. Фененко. Отв. ред. В. А. Весёлов. М.: Аспект Пресс, 2013. 573 с.
- Харук А. Бойові літаки ХХІ століття/ А. Харук. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 400 с.
- Шунков В. Н. Боевые ветолёты мира / В. Н. Шунков, В.В. Ликсо. М.: Харвест, 2010, 240 с.

#### **Тема 5. Способи врегулювання конфліктів та спільна політика безпеки.**

##### ***Питання до теми самостійної роботи:***

1. У чому полягають правові методи врегулювання конфліктів?
2. Визначте значення виборів і референдумів як засобів вирішення політичних конфліктів.
3. Якими зазвичай є форми і методи впливу «Третьої сторони» на процес врегулювання конфліктів?
4. Чим відрізняється офіційне і неофіційне посередництво?
5. Схарактеризуйте структуру, функції і стиль переговорів.
6. У чому полягає сутність «човникової дипломатії»?
7. Проаналізуйте роль християнських релігійних організацій у врегулюванні сучасних конфліктів.
8. Наведіть приклади «гуманітарної інтервенції» для врегулювання міжнародного конфлікту.

### **Література:**

- Абашидзе А.Х. Мирное разрешение международных споров: современные проблемы / А.Х.Абашидзе, А. М. Солнцев, К. В. Агейченко. М.: Российский университет дружбы народов, 2011, 307 с.
- Балдйнюк О. В. Гуманітарна діяльність ООН у контексті врегулювання збройних конфліктів (1990-2000 рр.): Автореф. дис... канд. політ, наук / О. В. Балдйнюк. К. : Київській нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; Інститут міжнародних відносин, 2000.18 с.
- Блищенко В. И. Региональные конфликты и международное право (вторая половина XX - начало XXI века: Учебное пособие / В. И. Блищенко, М. М. Солнцева. М.: «Издательский дом "Городец"». 2005. 495 с.
- Василенко И.А. Политические переговоры: учеб.пособие / И.А. Василенко. М.: Инфра-М, 2010. 396 с.
- Никитин А.И. Международные конфликты: вмешательство, миротворчество, урегулирование: ученик / А.И. Никитин. М.: Аспект Пресс, 2017. 384 с.
- Батюк В. И. Миротворческая деятельность ООН и великие державы // США: ЭПИ. 1996. № 12.
- Бройнинг Г. Руководство по ведению переговоров / Г. Бройнинг. М.: Инфра, 1996. 112 с.
- Василенко И. А. Международные переговоры: Учебник. Москва: Юрайт, 2013. 486 с.
- Василенко И. А. Переговоры с восточными партнерами. Модели, стратегии, социокультурные традиции / И. А. Василенко. М. : Международные отношения, 2016. 336 с.
- Голиков В. Д. Посредничество: системно-междисциплинарный анализ / В. Д. Голиков, С. В. Абдуллина. М.: ИНФРА-М, 2012 . 152 с.
- Заемский В. Ф. Теория и практика миротворческой деятельности ООН / В. Ф. Заемский. М.: МГИМО, 2008. 220 с.
- Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов / М. М. Лебедева. М.: Аспект Пресс, 1999. 271 с.
- Манойло А.В. Технологии несилового разрешения современных конфликтов / А. В. Манойло. Под ред. А.И. Петренко. М.: Горячая линия — Телеком, 2008. 392 с
- Международный опыт разрешения этнических конфликтов / Под общ. ред. Б. Коппитерс, Э. Ремакль, А. Зверев. М.: Весь мир, 1997. 304 с.
- Павловська Т.В. Політичні переговори як спосіб розв'язання політичних конфліктів / Т. В. Павловська // Вісник Київського національного університету. Філософія, політологія. 2007. № 87-88 . С. 70-73.
- Стасюк С. Регулювання сучасних збройних конфліктів міжнародними гуманітарними засобами / С. Стасюк // Віче. 2010. № 24. С. 20–24.

### **Тема 6. Прогнозування як складова процесу управління конфліктами.**

#### ***Питання до теми самостійної роботи:***

1. Чим відрізняється внутрішні і зовнішні аспекти управління політичними конфліктами?
2. Схарактеризуйте невійськові та військові методи управління конфліктами.
3. Розкрийте особливості процесу управління конфліктами (прогнозування, запобігання і стимулювання, регулювання, розв'язання).
4. Поясніть основний зміст т. зв. інформаційного забезпечення конфлікту.
5. Які моделі розвитку світової конфліктогенності пропонують представники «Римського клубу»?
6. Що включає в себе методика прогнозування конфліктів? .
7. Наведіть приклади використання історико-порівняльного аналізу у методиці прогнозування потенціалу майбутніх міжнародних конфліктів.

### Література:

- Барановский Е.Г. Методы анализа международных конфликтов / Е. Г. Барановский, Н. Н. Владиславлева. М. : Научная книга, 2002. 240 с.
- Василенко И. А. Международные переговоры: Учебник. Москва: Юрайт, 2013. 486 с.
- Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.
- Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху / М. Калдор. М.: Изд-во Тнститута Гацдара, 2016. 416 с.
- Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
- Козырев. Г. Политическая конфликтология : учеб. пособие / Г. Козырев. М.: Издат. дом «Форум», 2012. 430 с.
- Карпович О.Г. Современные концепции управления международными конфликтами / О. Г. Карпович. М.: Юрист Москва : Юрист, 2011. 487 с.
- Кревельд М.ван. Трансформация войны / М. ван Кревельд ; пер. с англ. [под ред. Ю. Кузнецова]. – 2-е изд., испр. М.: ИРИСЭН, 2015 318 с.
- Кулагин В. М. Современная международная безопасность / В. М. Кулагин. М.: КноРус, 2012. 432 с.
- Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов / М. М. Лебедева. М.: Аспект Пресс, 1999. 271 с.
- Міжнародні системи і глобальний розвиток. Підручник / за ред.Л. В. Губерського, В. А. Манжолі. К., 2008. 606 с.
- Никитин А.И. Конфликты, терроризм, миротворчество / А. И. Никитин. М.:Навона, 2009. 232 с.

### **Тема 7. Сучасні конфлікти на Близькому і Середньому Сході та конфліктний потенціал регіону**

#### ***Питання до теми самостійної роботи:***

- 1.Схарактеризуйте особливості та масштаби діяльності в регіоні терористичних організації ісламських радикалів.
2. У чому полягають головні причини протиріч Ізраїля та арабських країн?
3. Яким є сучасний стан арабо-ізраїльського конфлікту?
4. Назвіть зовнішньополітичні наслідки громадянської війни в Сирії.
5. До яких військово-політичних наслідків призвело вторгнення США і сил західної коаліції до Іраку?
6. Проаналізувати дії курдських збройних формувань в регіональних конфліктах та процес створення воєнізованої організації «Пешмерга».
7. Якою є позиція руху Талібан щодо військової присутності західної коаліції в Афганістані?
8. Спрогнозуйте моделі майбутніх конфліктів у Перській затоці.

### Література:

- Авдеев Ю. И. Терроризм как социально-политическое явление // Современный терроризм: состояние и перспективы / Ю. И. Авдеев. Под ред. Е. И. Степанова. М.: Эдиториал УРСС, 2000. 240 с.
- Агаєв Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / Н. А. Агаєв, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова. К. : Молода нація, 2005. 110 с.
- Арабо-израильские войны. Арабский взгляд. М.: Яуза, Эксмо, 2008. 480 с.

Багирова А. Ирак на рубеже тысячелетия: от "Бури" к "Свободе" / А. Багирова. М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2013. 172 с.

Ближний Восток: проблемы региональной безопасности. М.: ИИИиБВ, 2000. 208 с.

Валецкий О. Новая стратегия США и НАТО в войнах в Югославии, Ираке, Афганистане и ее влияние на развитие зарубежных систем вооружения и боеприпасов: моногр. / О. Валецкий. М.: Арктика 4Д, 2008. 360 с.

Егорин А. З. Арабский Восток в борьбе за обновление (Ливия, Египет, Сирия). Хроника событий, 2012-2013 гг. / А. З. Егорин. Казань: Изд-во Казанского ун-та, 2015. 352 с.

Звягельская И. Д. Ближневосточный клинч : Конфликты на Ближнем Востоке и политика России / И. Д. Звягельская. М.: Аспект Пресс, 2014. 204 с.

Конфликты на Востоке: этнические и конфессиональные / Под ред. А.Д. Воскресенского. М.: Аспект пресс, 2008. 512 с.

Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: [Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в] / А.М. Козицький. Львів: Афіша, 2004. 430 с.

Кон-Шербок Д. Палестино-израильский конфликт: Две точки зрения / Д. Кон-Шербок, Д. Эль-Алами. М.: Изд.-торговый дом «Гранд», Фаир-пресс, 2002. 316 с.

Малашенко А. Исламская альтернатива и исламистский проект. М. : Изд-во «Весь Мир», 2006. 221 с.

Рассел Д. Международные коалиционные силы в Ираке / Джесси Рассел. М.: VSD, 2012. 651 с.

Сушенцов А.А. Малые войны США : политическая стратегия США в конфликтах в Афганистане и Ираке в 2000-2010-х годах / А. А. Сушенцов. М. : Аспект Пресс, 2014. 271с.

## **Тема 8. Сучасні конфлікти в Східній Азії та її конфліктний потенціал**

### ***Питання до теми самостійної роботи:***

1. Чи можна вважати географічно обмеженими міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Китаю?
2. Яким чином на конфліктогенність регіону впливає зростання глобальних геополітичних та економічних протиріч між США та КНР?
3. Схарактеризуйте сучасний стан тайваньського питання у взаємовідносинах між КНР та США.
4. У чому полягає сутність «проблеми Спратлі» як багатостороннього конфлікту Китаю, Тайваню, В'єтнаму, Філіппін, Малайзії, Брунею?
5. Як ядерний статус КНДР впливає на характер протистояння з державами регіону і США.
6. Спрогнозуйте подальші спроби керівництва Японії та РФ вирішити проблему Курильських островів.

### **Література:**

Алимов Р. Шанхайская организация сотрудничества: глобальный профиль в международных отношениях / Р. Алимов. М.: Весь Мир, 2018. 400 с.

Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

История стран Азии и Африки после Второй мировой войны / ред. С. И. Лунев. М. : Юрайт, 2016. Ч. 1. 427 с.; Ч. 2. 255 с.

Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: [Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в] / А.М. Козицький. Львів: Афіша, 2004. 430 с.

Малашенко А. Исламская альтернатива и исламистский проект. М. : Изд-во «Весь Мир», 2006. 221 с.

Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжолі. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

130. Москаленко В. Пакистан и Индия: две страны один конфликт // Азия и Африка. 2001. № 1.

Никитина Ю. ОДКБ и ШОС: модели регионализма в сфере безопасности / Ю.А. Никитина. М.: Навона, 2009. 200 с.

### **Тема 9. Сучасні конфлікти в Південній Азії та її конфліктний потенціал**

#### ***Питання до теми самостійної роботи:***

1. В чому полягає проблема індійсько-пакистанських відносин і причин індійсько-пакистанських конфліктів?
2. Які загрози несе фактор ядерного статусу Індії та Пакистану?
3. Порівняйте стан внутрішніх міжетнічних та міжконфесійних конфліктів на території Індії та Пакистану.
4. Схарактеризуйте сутність етнічного тероризму в Шрі-Ланці та діяльність угруповання «Тигри звільнення Таміл Ілама».
5. Яким чином на ситуацію в регіоні вплинула громадянська війна у Непалі 1996-2006 рр.?
6. Спрогнозуйте варіанти майбутніх конфліктів у Південній Азії.

#### **Література:**

Алимов Р. Шанхайская организация сотрудничества: глобальный профиль в международных отношениях / Р. Алимов. М.: Весь Мир, 2018. 400 с.

Белокреницкий В.Я. Пакистан-Индия : конфронтационная стабильность? / В.Я. Белокреницкий // Международные процессы. 2006. (май-август). Т. 4. №2 (11).

Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

История стран Азии и Африки после Второй мировой войны / ред. С. И. Лунев. М. : Юрайт, 2016. Ч. 1. 427 с.; Ч. 2. 255 с.

Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: [Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в] / А.М. Козицький. Львів: Афіша, 2004. 430 с.

Малашенко А. Исламская альтернатива и исламистский проект. М. : Изд-во «Весь Мир», 2006. 221 с.

Малышева Д.Б. Центральнаазиатский узел мировой политики / Д. Б. Малышева. М., ИМЭМО РАН, 2010, 100 с.

Международные отношения в Центральной Азии. События и документы / А.Д. Богатуров, А. С. Дундич, В. Г. Коргун и др. М.: Аспект пресс, 2011. 549 с.

Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжолі. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

130. Москаленко В. Пакистан и Индия: две страны один конфликт // Азия и Африка. 2001. № 1.

Никитина Ю. ОДКБ и ШОС: модели регионализма в сфере безопасности / Ю.А. Никитина. М.: Навона, 2009. 200 с.

### **Тема 10. Конфлікти в регіоні Центральної Азії та Закавказзя**

#### ***Питання до теми самостійної роботи:***

1. У чому полягали причини загострення міжнаціональних проблем наприкінці радянської епохи?
2. Чи можна вважати істотною роль кримінальних структур і зовнішнього фактору в конфліктогенності пострадянського простору?

3. Схарактеризуйте історію і сучасний стан етноконфесійного конфлікту в Нагірному Карабасі.
4. Зробіть порівняльний аналіз особливостей грузино-абхазького та грузино-осетинського конфліктів.
5. Схарактеризуйте міжнародні наслідки громадянської війни в Таджикистані 1992-1997 рр.
6. Зробіть порівняльний аналіз міжетнічних конфліктів в Узбекистані та в Киргизстані.
7. Спрогнозуйте майбутні конфлікти на пострадянському просторі.

### **Література**

- Гаджиев К. С. "Большая игра" на Кавказе. Вчера, сегодня, завтра / К. С. Гаджиев. М. : Международные отношения, 2010. 344 с.
- Жирохов М. А. Семени распада: войны и конфликты на территории бывшего СССР / М. А. Жирохов. СПб. : БХВ-Петербург, 2012. 688 с.
- Здравомыслов А. Г. Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве / А. Г. Здравомыслов. М. : Аспект Пресс, 1999. 286 с.
- Идентичность и конфликт в постсоветских государствах : сб. статей / под ред. М. Б. Олкотт, В. Тишкова и А. Малащенко. М. : Моск. Центр Карнеги, 1997. 488 с.
- Кавтарадзе С. Д. Этнополитические конфликты на постсоветском пространстве / С. Д. Кавтарадзе. М. : Экзамен. 2005. 224 с.
- Косолапов Н. Конфликты постсоветского пространства: политические реалии / Н. Косолапов // Международная экономика и международные отношения. 1995. № 11.
- Малышева Д. Б. Конфликты в развивающемся мире, России и Содружестве Независимых Государств: религиозный и этнический аспекты / Д. Б. Малышева. М. : ИМЭМОРАН, 1997. 122 с.
- Малышева Д. Б. Центральнаяазиатский узел мировой политики / Д. Б. Малышева. М. : ИМЭМО РАН, 2010, 100 с.
- Международные отношения в Центральной Азии. События и документы / А. Д. Богатуров, А. С. Дундич, В. Г. Коргун и др. М. : Аспект пресс, 2011. 549 с.
- Митяев В. Карабахский конфликт в контексте международных отношений // Армения: проблемы независимого развития. М., 1998. С. 34–45.
- Никитин А. И. Конфликты, терроризм, миротворчество / А. И. Никитин. М. : Навона, 2009. 232 с.
- Никитина Ю. А. ОДКБ и ШОС: модели регионализма в сфере безопасности / Ю. А. Никитина. М. : Навона, 2009. 200 с.
- Николаенко В. Организация Договора о коллективной безопасности / В. Николаенко. М. : Научная книга, 2004. 224 с.
- Пряхин В. Ф. Региональные конфликты на постсоветском пространстве: (Абхазия, Южная Осетия, Нагорный Карабах, Приднестровье, Таджикистан) / В. Ф. Пряхин . М. : Издательство ГНОМ и Д. 2002. 312 с.

### **Тема 11. Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону.**

#### ***Питання до теми самостійної роботи:***

1. Схарактеризуйте сутність етно-конфесійного конфлікту в Судані.
2. Як впливає на ситуацію в регіоні діяльність збройних формувань ісламістів?
3. Яким є сучасний стан конфлікту між Ефіопією та Еритреєю?
4. Дайте загальну характеристику сучасним етноконфесійним конфліктам в Нігерії.
5. Зробіть порівняльний аналіз громадянських війн в Анголі та Конго?

6. Чи можна вважати фактором впливу на припинення етнічних конфліктів реакцію світової спільноти на масове вбивство руандійських і бурундійських тутсі?
7. Зробіть прогноз подальших конфліктів в ПАР на етнічному та расовому ґрунті.

### **Література:**

- Абашидзе А. Х. Региональная система защиты прав человека в Африке: история и современность / А. Х. Абашидзе, Л. М. Гойа Дансо // Юрист-международник. 2006. № 3. С. 25–42 ; № 4. С. 15–18.
- Азия и Африка в современной мировой политике. М.: ИМЭМО РАН, 2012. 203 с.
- Белокреницкий В.Я. Восток в мирополитических процессах. Азия и Африка в истории международных отношений и современной мировой политике / В.Я. Белокреницкий. М.: Институт востоковедения РАН, 2010. 320 с.
- Бибикина О. Наступление исламского экстремизма / О. Бибикина // Азия и Африка сегодня. 2000. № 2. С. 15–23.
- Богуславский, А. Африканский союз и ливийский кризис: кто услышал голос Африки? / А. Богуславский // Международная жизнь. 2011. № 11. С. 44–54.
- Видясова М. Ф. Политический ислам в странах Северной Африки / М. Ф. Видясова, В. В. Орлов. М.: Издательство МГУ, 2008. 512 с.
- Емельянов А. Л. Постколониальная история Африки южнее Сахары : учеб. пособие / А. Л. Емельянов. М.: МГИМО-Университет, 2012. 492 с
- История стран Азии и Африки после Второй мировой войны / ред. С. И. Лунев. М. : Юрайт, 2016. Ч. 1. 427 с.; Ч. 2. 255 с.
- Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: [Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в] / А.М. Козицький. Львів: Афіша, 2004. 430 с.
- Мішин О. Миротворча діяльність Африканського союзу / О. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 98, ч. 1. С. 3–5.
- Мішин О. В. Особливості формування та функціонування безпекових механізмів Африканського союзу / О. В. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 95, ч. 1. С. 13–17.
- Отару Е.П. Міждержавні конфлікти в Африці на південь від Сахари в середині 70-х - на початку 90-х років (типологія і шляхи врегулювання): Автореф. дис... канд. політ. наук / Е. П. Отару. Інститут міжнародних відносин. К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1999. 19 с.

**3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післяатестаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни**

### **ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ**

1. Охарактеризуйте роль мусульманських та християнських релігійних організацій у врегулюванні сучасних конфліктів.
2. Назвіть головні центри вивчення міжнародних конфліктів у світі.
3. Проаналізуйте дії курдських збройних формувань в регіональних конфліктах та процес створення воєнізованої організації «Пешмерга».
4. В чому полягає сутність «проблеми Спратлі» як багатостороннього конфлікту Китаю, Тайваню, В'єтнаму, Філіппін, Малайзії, Брунею?

### **ЗРАЗОК ТЕСТІВ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ**

**1. Конфлікти з різким розходженням потенціалу конфліктуючих сторін називають:**

- A. Симетричними;
- B. Асиметричними;
- C. Регіональними;
- D. Війною.

**2. «ІДІЛ» – це назва терористичної «Ісламської держави» до 2014 р., яка означає:**

- A. Ісламська держава Ірану та Лівії;
- B. Ісламська держава Індії та Лівії;
- C. Ісламська держава Іраку та Лівану;
- D. Ісламська держава Іраку та Леванту.

### **Завдання для підсумкового контролю**

1. Сутність, суб'єкти і предмет міжнародних конфліктів.
2. Причини, типологія і функції конфлікту в міжнародних відносинах.
3. Структура і процес розвитку міжнародних конфліктів.
4. Еволюція наукових уявлень про міжнародні конфлікти від давнини до сучасності.
5. Особливості війн та конфліктів на стародавньому Сході.
6. Війни та конфлікти на середньовічному Сході.
7. Війни та конфлікти країн Сходу доби Нового часу.
8. Країни Азії та Африки у війнах і конфліктах в 1914–1945 рр.
9. Збройні конфлікти в Азії та Африці у добу Холодної війни.
10. Головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин.
11. Специфіка нових регіональних конфліктів. Посилення етнічного та конфесійного факторів у сучасних конфліктах.
12. Пошук національної ідентичності через релігію. Ісламський фундаменталізм.
13. Гібридні й асиметричні види сучасних конфліктів.
14. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність в країнах Азії та Африки.
15. Право націй на самовизначення і принцип територіальної цілісності держав. Сучасні сепаратистські рухи в країнах Азії та Африки.
16. Міграція і проблема адаптації мігрантів у сучасному суспільстві. Успіхи і провали політики мультикультуралізму.
17. Проблема та основні тенденції розвитку міжнародного тероризму.
18. Контроль над ядерними і звичайними озброєннями.
19. Роль інформаційних воєн у військово-політичних конфліктах в Азії та Африці.
20. Сучасні регулярні армії, приватні військові компанії, незаконні збройні формування.
21. Основні види стрілецької зброї, які використовуються в сучасних конфліктах в Азії та Африці.
22. Бронетанкова техніка сучасних армій та незаконних збройних формувань в Азії та Африці.
23. Артилерія і зенітно-ракетні комплекси сучасних армій і незаконних збройних формувань в Азії та Африці.
24. Авіація сучасних армій і незаконних збройних формувань в Азії та Африці.
25. Основні типи озброєнь ВМС провідних держав Азії та Африки та можливості їх використання в конфліктах.
26. Ядерний потенціал країн Азії та Африки.

27. Міжнародне право і міжнародні конфлікти. Правові методи врегулювання конфліктів в Азії та Африці.
28. Посередництво як засіб врегулювання сучасних конфліктів.
29. Значення, структура та функції переговорного процесу.
30. Сутність і значення миротворчості.
31. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів.
32. Військове врегулювання міжнародного конфлікту в Азії та Африці.
33. Внутрішні і зовнішні аспекти управління політичними конфліктами в Азії та Африці.
34. Прогнозування як початкова фаза процесу управління конфліктами.
35. Інститути прогнозування світового розвитку і міжнародних конфліктів.
36. Футуристичні доктрини учених другої половини XX – початку XXI ст. відносно розвитку країн Азії та Африки.
37. Методика прогнозування конфліктів.
38. Приклади використання історико-порівняльного аналізу у методиці прогнозування потенціалу майбутніх міжнародних конфліктів.
39. Міжнародний ісламський тероризм.
40. Історичні корені і сучасний стан близькосхідного конфлікту.
41. Революції в арабських країнах 2011 року. Зовнішньополітичні наслідки «Арабської весни».
42. Громадянська війна в Ємені та втручання коаліційних сил арабських держав.
43. Громадянська війна в Сирії та її вплив на сучасні міжнародні відносини.
44. Ірак за часів режиму Саддама Хусейна та після його повалення.
45. Проблема створення незалежного Курдистану.
46. Конфлікт США та Ірану.
47. Протистояння Ірану і Саудівської Аравії.
48. Війна в Афганістані: історія і сучасний етап.
49. Прогнози майбутніх конфліктів на Близькому і Середньому Сході.
50. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Китаю.
51. Зростання глобальних геополітичних та економічних протиріч між США та КНР.
52. Тайваньське питання й проблема об'єднання Китаю.
53. Проблема Спратлі як багатосторонній конфлікт (Китай, Тайвань, В'єтнам, Філіппіни, Малайзія, Бруней).
54. Територіальні суперечки Японії з Південною Кореєю і Росією.
55. Рівень конфліктної небезпеки в політичних відносинах двох Кореї.
56. Прогнози майбутніх конфліктів в Азії та АТР.
57. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Індії.
58. Діяльність сепаратистських та ісламістських організацій на території Пакистану.
59. Індійсько-пакистанські конфлікти (до 2019 р.).
60. Індійсько-пакистанський конфлікт 2019 р.
61. Фактор ядерного статусу Індії та Пакистану у протистоянні двох держав.
62. Проблема створення Тамільської держави і громадянська війна в Шрі-Ланці.
63. Причини, хід та наслідки громадянської війни у Непалі 1996-2006 рр.
64. Специфіка конфліктів в регіоні Центральної Азії та Закавказзя (ЦАЗ)
65. Історія і сучасний стан етноконфесійного конфлікту в Нагірному Карабасі.
66. Грузино-абхазький і грузино-осетинський конфлікти.
67. Міжнаціональні конфлікти в Казахстані та політика керівництва країни щодо їх подолання.
68. Діяльність терористичних організацій в сучасному Узбекистані.
69. Громадянська війна в Таджикистані 1992-1997 рр. та її наслідки.
70. Міжетнічні конфлікти в Киргизстані.
71. Приховані конфлікти в Туркменістані.
72. Прогнозування майбутніх конфліктів в регіоні Центральної Азії та Закавказзя.

73. Специфіка збройних конфліктів в Африці.
74. Етноконфесійний конфлікт в Судані. Геноцид негроїдного населення.
75. Конфлікт між Ефіопією і Еритреєю. Громадянська війна в Сомалі.
76. Етноконфесійні конфлікти в Нігерії.
77. Громадянські війни в Анголі та їх наслідки.
78. Громадянські війни в Конго, Чаді, Ліберії та їх наслідки.
79. Сучасні конфлікти в Південно-Африканській республіці.
80. Геноцид в Руанді і Бурунді.
81. Прогнози майбутніх конфліктів в Африці.

#### 4. Завдання семестрових заліків

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин.

Заліковий білет має тестову форму. Білет містить 20 тестових завдань, студент одержує 2 бали за кожну вірну відповідь.

**Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна**

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу  
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Семестр 3

Форма навчання денна

Освітньо-кваліфікаційний рівень: «магістр»

Навчальна дисципліна: «Збройні конфлікти та політика безпеки в країнах Азії та Африки»

## ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

## 1. Рух «Талібан» вперше захопив владу в Афганістані у:

- A. 1989 p.;  
B. 1991 p.;  
C. 1994 p.;  
D. 1996 p.

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства  
протокол № 1 від 26 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ (А.Ю. Парфінєнко)  
підпис

Екзаменатор \_\_\_\_\_ (С. І. Лиман)  
підпис

